

Maria Aurèlia Capmany i Farnés

*Vindrà un jorn que la dona es darà per ofesa
de que només alabin sa corporal bellesa,
com aucell qui no canta o flor sense perfum.
Perdona que jo trenqui la galana costum
que el menyspreu dissimula amb què l'home vos membra
humiliant la dona per exaltar la fembra,
com si en el món no fóssiu més que un dòcil ramat
que la tria futura espera en el mercat.
Ets bella, més no vulguis que t'ho diguin; esmenta
que tens dret a ésser lliure i a ser intel·ligenta,
i a tu mateixa et bastes i, maridada o no,
pots escollir la via que et semblarà millor.*

Si sense intenció de robar-lo a aquella Margalida Pou que tant va impressionar un poeta que només estava obligat a escriure uns quants versets de compromís per a un àlbum juvenil, he triat un fragment d'aquest poema sorprenentment modern essent com és d'un escriptor conservador i de començaments de segle, per encapçalar una semblança de la Maria Aurèlia Capmany, no és perquè l'autor sigui Joan Alcover, oncle-avi de qui va ser company de la Maria Aurèlia, Jaume Vidal Alcover, ni ben bé pel feminisme del text, que es rebla en els tres darrers versos (*que Deu per qual-que empresa més noble t'ha escollida/ que esperar, amb els ulls baixos, el pas del trobador/ que et digui a cau d'orella el primer mot d'amor*), sinó perquè sembla escrit expressament per retratar una de les personalitats més poderoses de la Catalunya d'aquest segle.

La Maria Aurèlia Capmany i Farnés ha mort als setanta-tres anys i ha deixat una obra -no tan sols escrita- enorme que, des de les novel·les i els assajos fins a la conversa més insignificant, està marcada amb el segell d'una personalitat que no admet anàlisis d'urgència sinó que exigeix estudis minuciosos. Em limitaré a acariciar el tema.

Per comprendre la persona disposem de la literatura, dels dos volums autobiogràfics, dels articles, de les intervencions a la ràdio i a la televisió, de l'activitat política... Comencem pel llinatge: la Maria Aurèlia es deia Capmany i Farnés, i això significa molt. Vol dir que era filla de l'Aureli Capmany, el folklorista més seriós d'aquest país, intel·lectual, botiguer de la Rambla i bohemí, i de la Maria Farnés, esquerrana, catalanista, autoexigent, burleta, agressiva, ràpida

en la rèplica, enginyosa i malintencionada, com l'avi, Sebastià Farnés, escriptor, estudiós, gran folklorista, teoritzador del catalanisme. Tots tocats per la singularitat. Ella era conscient de ser atípica, hi reflexionava en iniciar la redacció de les memòries: *La immensa majoria dels meus conciutadans no ha rebut la meua educació, ni ha tingut uns pares com els meus, ni uns avis, que m'han deixat per tota herència munts i munts de papers empolsats i muntanyes de llibres.*

El caràcter cantellut i enèrgic dels Farnés i el bonhomí dels Capmany es barrejaven en la nena que creixia a la cistelleria de la Rambla de les Flors, entre llibres i cançons, a la casa de l'admiradíssim avi Farnés, a la de Canet de Mar, o a la pairal de Sant Feliu de Codines. La nena que des dels deu anys als tretze va travessar una crisi profunda que es va resoldre quan va ingressar a l'Institut-escola de la Generalitat, *una escola com no n'hi ha hagut cap altra*, que li va ensenyar a reconèixer-se la intel·ligència, i a fer-la decidir per uns estudis de filosofia que va començar en la Universitat Autònoma de la República i va haver de continuar en l'ocupada pels feixistes, passant, en paraules seves, de la condició de *deixeble hereus legímits del patrimoni comú de la cultura*, alegantment invitats a participar-ne a la d'alumne, *enemics jurats d'un personatge poderós*. De la llibertat a la imposició; acabava una etapa per al país i en la seva vida se n'iniciava una altra de trenta anys que la conduï fins a la maduresa.

L'estupor de la dona de vint anys que havia estat educada per a la llibertat i va haver de comprovar durant dècades que havia estat derrotada per les armes va ser

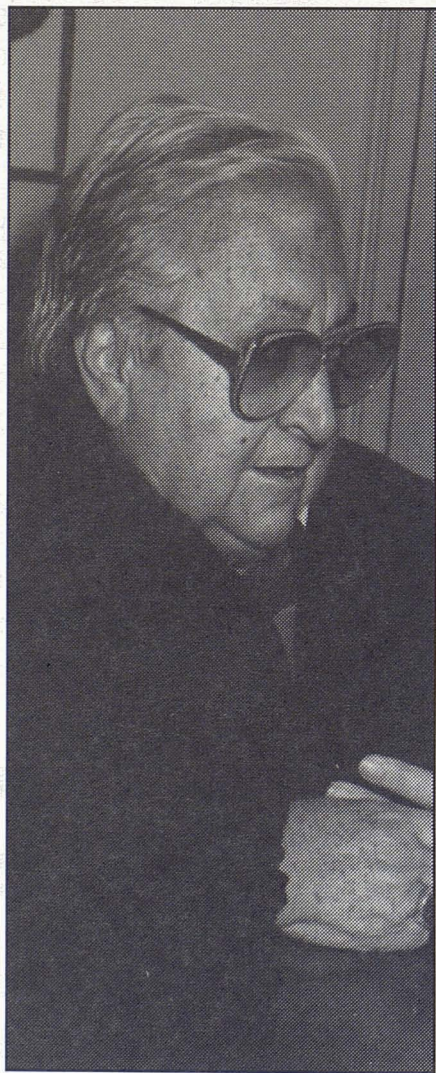

FOTO: FERRAN TORRENS/NOU DIARI. CEDIDA PER NOU DIARI

combatut per la necessitat d'aconseguir la màxima quantitat i intensitat d'aquesta vida lliure que es negava personalment i col·lectiva. D'aquí provenia la seva admiració per Salvador Espriu, l'amistat amb el poeta que cantava l'antiga dignitat i denunciava la misèria del present, d'aquí procedia l'energia d'aquella dona que, a més a més de treballar -de gravadora de vidre, de professora de batxillerat- escrivia novel·les, participava en l'Agrupació Dramàtica de Barcelona i l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual com a actriu i com a dramaturg, encapçalava les reivindicacions feministes, pronunciava conferències..., desenvolupava una activitat marejadora que li va fer perdre la gran timidesa inicial que ara ningú no sospitaria: *I el que és més divertit és que m'he arribat a fer una fama de decidida a base de tota aquesta energia que em cal acumular per traspasar el límit de la quotidianitat.*

L'any 68, i no pel maig francès, a què va assistir divertida i desconfiada, sinó pel començament de la convivència amb Jaume Vidal Alcover, es va iniciar una altra etapa, la darrera, de la seva vida. A Barcelona, primer, fent vida d'autors de teatre i dedicant-se a tota mena d'ocupacions intel·lectuals, entre Tarragona i Barcelona després, quan Jaume Vidal va començar la feina a la Universitat. La seva versalitat -literatura de creació, assaig, programes de televisió- la van convertir en un dels personatges més populars del país. Amb la fi de la dictadura, va definir la seva posició política amb la militància al Partit Socialista de Catalunya, que explicava per les conviccions més íntimes: *refuso amb tota l'ànima la possibilitat que la classe mitjana catalana descapitalitzada guanyi la partida, la sento com l'enemiga declarada de tota la gent que he respectat i que he estimat i que estimo, la responsable de l'exili i de la solitud d'en Sebastià Farnés, la responsable dels exilis reals de la postguerra, la responsable de totes les renúncies i de totes les misèries.* La política municipal la va ocupar molt, en els darrers anys; s'hi va dedicar de ple, com amb tot el que empenia, i només quan la malaltia es va tornar més cruel i la va abatre va abandonar, sense consciència de fer-ho.

No he parlat ni parlaré de l'escriptora, de la novel·lista que era, sobretot, la Maria Aurèlia Capmany, d'aquella escriptora que semblava que escrigués amb absoluta naturalitat, a raig, però que s'havia sotmès, amb humilitat, disciplina i gust, als consells setmanals de Salvador Espriu durant una temporada llarga. He preferit esbossar algunes línies del retrat d'una persona que, amb una expressió que desarmava -seduïa o irritava- es va passar la vida explicant la seva veritat, perquè no havia pogut ni volgut oblidar la llibertat i la dignitat que havia rebut en herència, que li havien volgut impedir i que va defensar i exercir sense tenir altre remei que empassar-se la indecisió i la prudència, tan còmodes.

MACÍ SUNYER

FOTO: FERRAN TORRENS/NOU DIARI. CEDIDA PER NOU DIARI

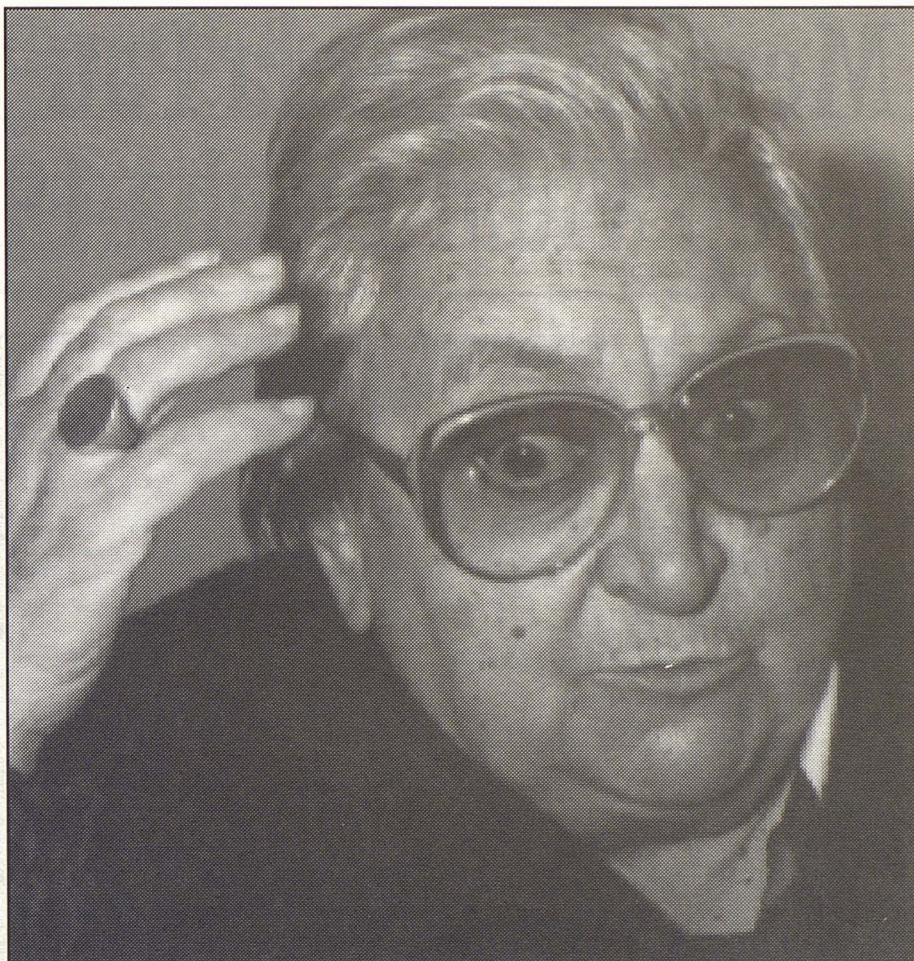

FOTO CEDIDA PER NOU DIARI

